

Kansalaisaloite: Uhanalaisten lajien metsästys kiellettävä metsästyslaissa

Kansalaisaloite on huolissaan tärkeästä asiasta – suomalaisten riistalajien elinvoimaisuudesta ja runsaudesta.

Riistahallinto on huolissaan erityisesti taantuvista vesilinnuista. Koordinoituja toimenpiteitä tilanteen parantamiseksi on tehty jo 15 vuotta. Kansallisesti alkaen kosteikkostrategiasta ja kansainvälisellä tasolla alkaen taigametsähanhen hoitosuunnitelmasta. Helmi-ohjelman kautta vieraspetopyynti luonnonsuojelun keinona ja elinympäristöjen kunnostaminen on saanut ansaitsemansa arvostuksen ja rahoituksen. Tuloksia on jo saatu.

Kansalaisaloitteella esitetään säädettäväksi metsästyslakiin säännös, jolla Suomessa, Euroopassa tai maailmanlaajuisesti uhanalaiseksi määritelty laji aina rauhoitettaisiin valtioneuvoston asetuksella. Suomen riistakeskus ei pidä muutosesitystä tarkoituksenmukaisena.

Riistatietoa käytetään ajantasaisesti ja joustavasti.

Riistahallinnon lähtökohta on metsästyksen ekologinen kestävyys ja päätöksenteon perustuminen avoimeen ja tutkimuslaitosten analysoimaan riistatietoon.

Metsästyslaissa on nykyaikaiset mekanismit metsästyssääteilyyn. Metsästyslain 38 §:n mukaisella menettelyllä voidaan riistaeläinlajin metsästystä rajoittaa tai se voidaan kieltää kokonaan esimerkiksi kolmeksi vuodeksi, jos lajin kanta heikkenee pysyvästi tai tilapäisesti lajin esiintymisalueella tai osalla esiintymisaluetta. Rajoitus tai kieltö voi olla alueellinen, ajallinen, saaliseläimen sukupuolta koskeva, metsästäjäkohtainen saaliskiintiö tai pyyntivälinettä tai -menetelmää koskeva. Suomessa on Euroopan kehittynein metsästyslainsäädäntö, mikä mahdollistaa tarkoituksenmukaisen metsästyssäätelyn ilman tarpeettomia aikaviiveitä.

Kansalaisaloite haastaa nykyisen riistatiedon käytön metsästyksen säätelyn perustana. Riistalaskentoihin osallistuu 15 000 metsästäjää, jotka tekevät mittaamattoman arvokkaan pohjatyön riistakantojemme arvioimiseksi. Vaarana on laskentainnon hiipuminen, mikäli riistatietoa käytettäisiin vain 10 vuoden välein tehtävissä IUCN-kriteeristön mukaisissa uhanalaisuustarkasteluissa. Riistalaskennoista saatu data on avoimesti kaikkien saatavilla Luonnonvarakeskuksen ja Lajitietokeskuksen tietokannoissa ja se mahdollistaa vuosittaisen kantojen tilaan perustuvan säätelyn.

Kategorinen metsästyskielto yli 20 lajille

Nykyisten luokitusten mukaan ehdotus rauhoittaisi heti metsästyslain nojalla 18 lintulajia ja 6 nisäkästä. Kanalinnuista rauhoitettaisiin paikkalintuina esiintyvät teeri, riekko, pyy ja peltopyy. Vesilinnuista rauhoitukseen päätyisi muuttavia lajeja: metsähanhi, haapana, tukkasotka, tukkakoskelo jouhisorsa, allsi, haahka, punasotka, heinätavi ja nokikana. Rauhoittamattomista linnuista harmaalokki ja merilokki. Nisäkkäistä aloite kattaa seuraavat lajit: villikani, hilleri, metsäpeura, itämerennorppa, ahma ja susi.

Aloitteen suurin ongelma on se, että jos laji on jollakin punaisella listalla Suomessa, EU:ssa, Euroopassa tai maailmassa, se rauhoitettaisiin Suomessa. Koska aloitteessa ei ole tarkemmin määritelty mitä uhanalaisuuslistaa käytetään, on vaarana arvaamattomat seuraukset suomalaiselle riistatietoon perustuvalle riistankantojen todelliseen tilaan pohjautuvalle säännellylle metsästykselle. Uhanalaisuuslistojen saatavuudessa on ongelmia, eikä valmistelu ole läpinäkyvää ja hyvän hallintotavan mukaista.

Kansalaisaloite tarkoittaisi monelle riistalajille pitkäaikaisia hallinnollisia rauhoitusjaksoja, jotka olisivat ristiriidassa populaation todellisen tilan kanssa.

Kansalaisaloite lopettaisi teeren, riekon, pyyn ja metsähanhen metsästyksen

Aloitteen mukaisesti esimerkiksi EU:ssa vaarantuneeksi määritelty teeri pitäisi rauhoittaa, vaikka teeri on Suomessa elinvoimainen ja kanta on monella alueella kasvussa. Teeren rauhoitus olisi todennäköisesti pysyvä, koska teerikannan elpyminen Keski-Euroopassa on epätodennäköistä. On suuri riski sille, että metsäkanalintujen luontaisen kannanvaihtelun aallonpohjassa myös metso luokiteltaisiin Suomessa tai EU:ssa uhanalaiseksi.

Runsaslukuisten paikkalintujen, kuten pyyn, rauhoituksella ei auteta Euroopan lintukantojen tilaa. Pyy luokiteltiin vuonna 2019 uhanalaiseksi. Luokittelun aineistoa kerättiin 2017 kannanvaihtelun aallonpohjassa. Luokittelukriteerien heikkoudet paljastuivat karulla tavalla esimerkiksi juuri pyyn kohdalla. Vuonna 2019 pyy oli nousemassa kohti syklin huippua, samalla kun se luokiteltiin uhanalaiseksi vanhentuneen tiedon perusteella.

Kansalaisaloite lopettaisi hyvin suosituksen, parhaimmillaan 140 000 metsästäjän harrastaman metsäkanalinnustuksen teeren, ja pyyn sekä riekon osalta, ja murentaisi motivaation riistakolmiolaskentoihin. Vaikutukset olisivat suuret suomalaiseen metsästykseseen ja aluetalouteen, sillä pohjoisen erämaat ovat olleet suosittuja metsästysalueita. Monet ihmiset asuvat Pohjois-Suomessa kuntalaisen vapaan metsästysoikeuden ja hyvien kanalintujen metsästysmahdollisuuksien vuoksi.

Suomessakin pesivän metsähanhen kanta on saatu kasvamaan tavoitetasoon kansainvälisellä yhteistyöllä ja metsästyslain menetelmin. Metsästystä Pohjois-Suomessa

on voitu avata populaatiotason metsästyssäätelyn perusteella. Metsähanhi on luokiteltu Suomessa uhanalaiseksi samalla kun kanta on kasvanut. Aloite lopettaisi metsähanhen metsästyksen ja romuttaisi Euroopan ensimmäisen esimerkin taantuneen riistavesilinnun menestyksekkäästä kannanhoidosta.

Punaisen kirjan luokittelu ei toimi ajantasaiseen tietoon perustuvassa metsästyssäätelyssä

Kansainvälisen luonnonsuojeluliiton (IUCN) ohjeiden mukaan uhanalaisuutta ei tule käyttää suorana perusteena lakimuutoksille. Sen sijaan IUCN korostaa paikallistason tarkastelua toimivaltaisten viranomaisten toimesta, sillä lajien kestävä hyödyntäminen voi auttaa lajien suojelemisessa. Lajitason tarkastelu ei ole kykenevä erottamaan populaatiotason eroja, ja voi siksi johtaa paikallisesti tarpeettomiin toimenpiteisiin mikä heikentää hallinnon uskottavuutta.

Uhanalaisuus on hyvin lanseerattu brändi, joka uppoaa helposti kuulijaan. Aloitteessa esitetään, että metsästysrauhoidus perustuu lajin populaatiotason arvioon. IUCN ohjeiden mukainen uhanalaisuus määritellään lajitasolla. Koska uhanalaisuus on määritelty lajitasolla, se ei sovellu käytettäväksi aloitteen esittämällä populaatiotasolla.

Käytännössä metsästysrauhoidusten perusteena käytettäisiin lajitason luokituksia. Teeriemerkki on tässä havainnollinen: lajilla menee huonosti Keski-Euroopassa ja siksi luokiteltu lajina uhanalaiseksi – aloitteen mukaisesti teeri pitäisi siis rauhoittaa, vaikka lajin populaatiolla Suomessa menee hyvin.

Kansalaisaloite tarkoittaa metsästysrajoitusten päätöksenteon siirtämistä etujärjestöjen tehtäväksi. Maailman ja Euroopan tasolla BirdLife hallitsee lintulaskennoista kerättyä dataa. BirdLife:n aineistoista tehtävä uhanalaisuusluokitus ratkaisisi kuuluuko jokin riistolaji rauhoittaa Suomessa. Arvioinnissa käytetty data sekä arviointiryhmät, sekä niiden kokoonpano tai tarkoituksiperät, eivät ole avoimia ja läpinäkyviä, kuten hyvään hallintoon kuuluu.

Suomessa kansallisen uhanalaisuusluokittelun tekijät toimisivat päätöksentekijöinä metsästysasioissa. Uhanalaisuusluokittelun tekijät ovat eri eliötyöryhmien edustajia, harrastelijoita ja eläkeläisiä.

Metsästyslain mukainen säätely toimii

Nykyinen metsästyksen säätelyjärjestelmä on Suomessa erittäin joustava. Kategorisia rauhoituksia ei tarvita lain tasolla, sillä maa- ja metsätalousministeriön asetuksilla voidaan kieltää metsästyks tai rajoittaa sitä erilaisilla keinoilla. Metsästyslain 38 §:ää on

käytetty laajasti metsästyksen rajoittamiseen. Lisäksi riistahallinnon suositukset ja ohjeet sekä metsästyssseurojen omat rajoitukset ovat käytössä.

Nykyisin metsästys on kielletty metsästyslain 38 §:n mukaisella menettelyllä punasotkan, tukkakoskelon ja haahkan syysaikaisen metsästyksen osalta. Allin osalta metsästys on kielletty sisämaassa ja merialueille on asetettu 5 linnun vuorokausikohtainen kiintiö. Metsähanhen metsästys avattiin Lapissa kuuden vuoden rauhoituksen jälkeen viikon metsästysajalla ja yhden linnun vuosikiintiöllä. Itäisessä Suomessa on saanut pyytää läpimuuttavaa runsaslukuista tundrametsähanhea loka-marraskuussa rajatulla muuttoreittialueella.

Taantuneiden vesilintujen osalta on suositeltu jo vuosia pidättäytymään metsästyksestä ja niiden lajien saalismäärät ovat pääsääntöisesti pieniä.

Metsäkanalintujen metsästysaikoja on säädelty vuosittain ajantasaisen, noin 1000 lasketun riistakolmion (12 000 km linjaa) antaman datan avulla sekä Ylä-Lapissa koirilla tehtävien riekkolaskentojen avulla. Metsäkanalintujen metsästysaikaa tarkastellaan vuosittain laji- ja aluetasolla.

Vuosina 2016–2017 metsäkanalintujen kannanvaihtelun aallonpohjassa rajoitukset olivat voimakkaita. Esimerkiksi teerellä ja pyyllä oli alueellisia rauhoituksia. Riekon osalta eteläiset alueet ovat olleet jo pitkään rauhoitettuja ja vain pohjoisessa on sallittu metsästys ja sekin varsin rajoitettuna. Viime vuosina pitkät metsästysajat ja urosteeren ja -metson perinteinen latvalinnustus on voitu sallia laajoilla alueilla metsäkanalintujen hyvän tilanteen vuoksi.

Taantuvien vesilintujen riistatiedon laatua ja metsästyssäätelystä tulee kehittää, sille on aito tarve. Vesilintulaskentoja tulee edelleen parantaa, erityisesti Suomen harvaanasutuilla alueilla hyödyntäen nykyaikaisia menetelmiä, kuten lentolaskentoja. Uhanalaisten vesilintujen pääpesimäalueet ovat Pohjois- ja Itä-Suomen laajoilla suoalueilla, missä nykyinen laskentapisteverkosto ei ole riittävä. Nykyinen vesilintujen seuranta painottuu Etelä-Suomeen ja reheville vesille, eikä siten anna luotettavaa kuvaa koko Suomen vesilintukannoista. Tutkimukselle on varattava tähän riittävät resurssit.

Metsästäjien luonnonhoito parantaa riistalintukantoja

Ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön rahoittamissa ja Riistakeskuksen toteuttamissa Helmi- ja SOTKA-hankkeissa tehdään ahkerasti töitä, jotta vesi- ja kosteikkolintujen kannat saadaan kasvuun kosteikkojen hoidolla ja vieraspetopyynnillä. Metsästäjät toimivat myös 69 suojellulla lintuvedellä yhteistyössä ympäristöhallinnon kanssa vieraspetojen aiheuttamien haittojen torjumiseksi.

Suomen 300 000 metsästäjää perheineen omistavat puolet Suomen yksityismaista. Riistakeskuksen metsästyssseuratutkimuksien mukaan he ovat vuosikymmenien aikana

kunnostaneet ja perustaneet noin 2 500 kosteikkoa vesilintujen hyväksi ja pyytäneet vuosittain noin 200 000 vieraspetoa. Metsästäjillä on halu parantaa vesilintujen elinympäristöjä Helmi elinympäristöohjelman antamin keinoin, johon vihdoin saatiin riittävästi resursseja. Riistametsänhoito on tulossa osaksi metsänhoidon menetelmiä. Nyt ei ole aika romuttaa hyvin alkanutta yhteishenkeä ympäristöhallinnon, riistahallinnon ja maaseudun toimijoiden välillä eikä viedä avaintoimijoiden motivaatiota tehdä työtä suomalaisen luonnon ja riistan vuoksi.

Suomen riistakeskuksen näkemyksen mukaan eri riistalajien rauhoituspäätösten tulee olla jatkossakin demokraattisen järjestelmän, kansanedustajien ja julkisen hallinnon tehtävä, joka perustuu parhaaseen saatavilla olevan ajantasaisten riistatiedon käyttöön. Tällä turvataan laajat metsästyksen hyvinvointivaikutukset ja varmistetaan metsästäjien sitoutuminen vapaaehtoiseen tiedon keräämiseen luonnonvarakeskuksen tutkijoille ajantasaisten kantatietojen tuottamiseksi.